

Til Norsk kulturråd
v/ Haakon Bekken-Flemmen
haakon.bekeng-flemmen@kulturradet.no

Oslo, 31. januar 2021

INNSPILL TIL GJENÅPNING AV KULTURLIVET

Kunstnerorganisasjonene Norske Billedkunstnere (NBK) og Norske Kunsthåndverkere (NK) organiserer ca. 3800 profesjonelle kunstnere, og representerer kunstnerne i det visuelle kunstfeltet.

Vi er glade for å bli invitert til å komme med skriftlig innspill i denne første fasen av å etablere en gjenåpningsplan for kulturlivet. Vi vil presisere viktigheten av tett kontakt mellom de ulike organisasjonene og partene i kulturlivet og myndighetene i det videre planleggingsarbeidet.

Vi mener at det er viktig at planen tar høyde for at ordninger og tiltak må vare utover en eventuell gjenåpning av samfunnet. De negative økonomiske konsekvensene pandemien har påført kunstnerne kan vedvare i lang tid framover, og i skrivende stund er det ingen som har oversikt over langtidsvirkningene.

Overordnet vil vi fremholde at stimulerende og kompenserende tiltak må videreføres så lenge krisen varer, og at de skapende visuelle kunstnere, ved deres kunstnerorganisasjoner, skal involveres i det videre arbeidet med å etablere en plan for gjenåpning av kulturlivet. Vi kommer videre med foreløpige innspill til plan for gjenåpning av kulturlivet.

STATUS FOR VISUELL KUNST UNDER KORONAKRISEN

De visuelle kunstnerne står i en sårbar situasjon der kunstnerens lappeteppet økonomi har ført til at svært få kunstnere har kvalifisert til å søke kompensasjonsordningene som ble opprettet for å svare på koronakrisen.

Hva gjelder status for kunstomsetningen, har vi i skrivende stund kun tilgang på tall for kunstavgiftspliktig salg av billedkunst og kunsthåndverk for 1. og 2. kvartal i 2020. Tallmaterialet kommer med en forsinkelse ettersom kunstavgiften innberettes på etterskudd. Omsetningstallene fra 1. termin 2020 viste at den samlede kunstomsetningen for denne perioden hadde falt med omtrent 20 % sammenlignet med samme periode i 2019. Omsetningsfallet fordelte seg på et fall på 22 % i førstehåndsmarkedet og et fall på 26 % i annenhåndsmarkedet. I annen termin fortsatte tendensen i førstehåndsmarkedet med et fall på 17 %, mens omsetningen har tatt seg opp igjen i annenhåndsmarkedet.

Enkelte visningssteder/aktører innen galleridrift har opplevd å selge mer enn vanlig, samtidig som det er gallerier som har mistet store deler av omsetningen – Nordnorsk Kunstnersenter melder i rapporten Kunst i tall om en nedgang på 47 % i 2020.

Tallene sier noe om statusen for kunstmarkedet i Norge, men vi har foreløpig ikke noe tallmateriale som sier noe om hvordan salget av kunst fra Norge til utlandet har blitt påvirket. Antagelsen er at de aktørene som opererer internasjonalt har betydelig mindre salg i dette markedet. Art Basel meldte i september 2020 at de anslo en samlet nedgang på 36 % i de internasjonale markedene.

Tap av inntekter er ikke kun knyttet til omsetningsfall. Avlyste og utsatte utstillinger og prosjekter, seminarer, workshops, foredrag og tap knyttet til annen kunstnerisk virksomhet har ført til inntektstap for mange kunstnere. Menon anslår i rapporten «Et halvt år med koronakrise i kultursektoren (nr. 131/2020)» at de visuelle kunstnerne har et gjennomsnittlig tap på 96 320 kr i perioden medio mars til medio september 2020. Oppdaterte tall for perioden fra september til d.d. foreligger ikke ennå. På Menons spørsmål om behov for nye koronatiltak, er visuelle kunstnere den gruppen blant alle kunstnergrupper som rapporterer størst behov for flere tiltak, med en score på 58 %.

BRANSJEUTVALG FOR GJENÅPNING AV KULTURLIVET

Vi står fortsatt midt i en global pandemi hvor smitteverntiltak griper dypt inn i livene våre og rammer kunstnere og kulturlivet hardt. Hvor lenge pandemien vil vare, vet vi ikke. Det kan oppstå nye smittebølger eller virusmutasjoner, og det er sannsynlig at krisen i kulturlivet vil kunne vare lengre enn selve pandemien.

Det er nødvendig å etablere et bransjeutvalg med mandat til å legge en god plan for gjenåpningen av kulturlivet og som tar høyde for forskjellige scenarier og bransjespesifikke utfordringer. Planleggingen må skje i samråd med dem det gjelder, og planen må forankres hos kunstnere og bransjeorganisasjonene. Vi vil oppfordre på det sterkeste til at representanter for kunstnerorganisasjonene fra de forskjellige kunstfeltene, bransjeorganisasjoner og partene i arbeidslivet inkluderes i arbeidet. Vi ser frem til å kunne bidra med våre erfaringer og innsikter om de skapende kunstnerne og det visuelle kunstfeltet.

JUSTERE KOMPENSASJONSORDNING

Kun 6 % av de visuelle kunstnere svarte at de benyttet kompensasjonsordningen for enkeltpersonforetak og frilansere (A. Gran m.fl. 2020). Grunnen til at kompensasjonsordningen har truffet de visuelle kunstnerne i liten grad er en kompleks lappetepeøkonomi, lave inntekter og sykliske inntekter. Mange kunstnere har så høye utgifter knyttet til kunstproduksjonen, og utfører så mange aktiviteter uten skikkelig betaling, at overskuddet blir lite eller minimalt når årsregnskapet skal gjøres opp. Det forklarer langt på vei de lave gjennomsnittsinntektene til de visuelle kunstnerne.

Vi vil her peke på behovet for at kompensasjonsordningen må justeres slik at det blir anledning for å kombinere inntekter på forskjellige måter både i næring og som lønn uten at det straffer seg i form av doble fratrekk. Det har for visuelle kunstnere vært et hinder at samlet inntekt med snitt fra de siste tre år ikke kunne legges til grunn i denne ordningen. Denne justeringen er nødvendig for at man ikke skal straffes for å ta oppdrag eller jobber i tiden fremover, samtidig som man mottar rettmessig kompensasjon.

Minstegrensen for beregning av inntektssikringen bør senkes fra dagens 0,75 G til 0,25 G (subsidiært 0,50 G). Å senke grensen vil hjelpe flere, særlig enkeltpersonforetak som er i oppstartsfasen med store utgifter de siste årene.

Det er videre behov for å etablere en «ventilordning» for kunst- og kulturaktører som ikke er ivaretatt av kompensasjonsordningene. Herunder en kompensasjonsordning for kunstnerstyrte visningssteder og gallerier som kan dokumentere inntektssvikt som følge av koronapandemien, samt fellesverksteder og andre aktører som ikke har blitt ivaretatt. Innretningen av disse blir vi gjerne med og utformer basert på våre innsikter og erfaringer.

VIDEREFØRE OG UTVIDE STIMULERINGSMIDLER

Vi var meget tilfredse med at regjeringen har valgt å støtte begge våre forslag om stimuleringsmidler med to tildelingsrunder. Vårt klare inntrykk er at tiltakene har hatt en god virkning på hele bransjen høsten 2020, med nedslagsfelt over hele landet. Dette ble også bekreftet av Virke i innspillsmøtet 28. januar som formidlet at museene er meget fornøyde med innkjøpsordningen.

Vi legger til grunn at de kulturpolitiske målene beskrevet i prop. 142, om at «Ordningen skal bidra til at det fremdeles er høy aktivitet i norsk kulturliv, også etter at krisen er over». Norsk kulturliv består, som kjent, av mange arrangement som ikke er billettet. Også disse delene av kulturlivet har behov for stimulerings tiltak dersom hele den kulturelle næringskjeden skal komme seg gjennom koronakrisen og dens økonomiske konsekvenser.

Det er avgjørende at stimuleringsordningen omfatter tiltak innen alle bransjer i kulturlivet, og at stimulerings tiltak rettet mot de enkelte kunstfeltene baseres på kunstfeltenes erfaringer og behov og etableres i dialog med bransje- og kunstnerorganisasjoner.

I første omgang vil vi foreslå følgende tiltak og samtidig understreke at det vil være behov for samordning og dialog for å tilpasse tiltakene ved behov.

1. Innkjøp av samtidskunst til kunstmuseene over hele landet.
2. Innkjøp av samtidskunst til offentlige bygg og stimulering til kunstprosjekter i offentlige rom gjennom KOROs kunstordning for leiebygg og eldre statsbygg (LES) og Lokalsamfunnsordningen (LOK).

3. Norsk kulturfond og Kunstsentrene i Norge (KIN). Ekstraordinære tilskudd til disse prosjektstøtteordningene for stimulering av kunstnerisk aktivitet i det visuelle feltet over hele landet.

VIDEREFØRE MIDLERTIDIGE STIPENDKVOTER

At regjeringen har valgt å satse på midlertidige stipend i to runder siden mars, er også et svært godt og treffsikkert tiltak.

Kunstnerstipendene bidrar til økonomisk stabilitet og legger til rette for kunstnerisk fordypning, konsentrasjon, produksjon, og faglig utvikling over tid. Stipendene er det mest treffsikre tiltaket for å få et bredt mangfold av kunst, skapt av kunstnere som jobber innenfor alle teknikker og som kommer fra forskjellig sosial og økonomisk bakgrunn.

Koronakrisen har gjort det smertelig klart hvor utsatte kunstnere er økonomisk. For å skape kunst trenger man trygge rammer. De midlertidige stipendene som er vedtatt for 2021 er et godt tiltak for å sikre disse rammene. Konsekvensene av nedstengingen vil få økonomiske langtidsvirkninger for kunstnere. Det er derfor viktig at økte stipendkvoter videreføres i tiden fremover.

OPPRETTE ARBEIDSMARKEDSTILTAK FOR KUNSTNERE

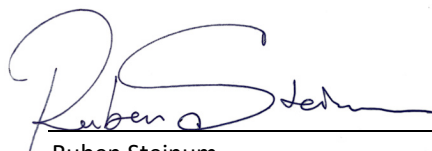
Det er behov for å få styrket inntektsmulighetene til kunstnere. Vi ønsker å gå i dialog med Kulturdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet vedrørende behov for å etablere arbeidsmarkeds- og sysselsettingstiltak i forbindelse med gjenåpningen av kulturlivet. Dette gjelder både arbeid for kunstnere og underleverandører, utvidelse og styrking av infrastruktur for kunstnere, mulighet for å etablere midlertidige arbeidsplasser ved små og store kunstinstusjoner o.l. Innretningen av et slikt tiltak, som også andre kunstnergrupper kan ta del av, er noe vi gjerne jobber videre med i samarbeid med Kulturrådet og Norsk filminstitutt.

KONKLUSJON

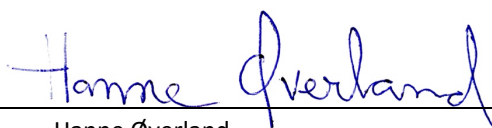
Koronakrisen har på brutalt vis synliggjort grunnleggende økonomiske utfordringer i det visuelle feltet, nemlig vedvarende lave inntekter og fravær av sosial sikkerhet. Det er stor fare for at den utbredte usikkerheten i yrket som har vist seg under pandemien vil kunne svekke rekrutteringen til kunstneryrket fra alle deler av samfunnet.

Det er et demokratisk problem om fraværet av sosial sikkerhet og reelle muligheter til å leve av kunsten blir stående som et hinder for et kunstnerisk mangfold. For å oppnå dette må alle landets innbyggere ha samme mulighet til å kunne velge kunstneryrket på bakgrunn av egnethet, vilje og innsats, fremfor økonomisk og sosial bakgrunn. I et nødvendig mangfoldsperspektiv er dette noe en gjenåpningsplan må ta inn over seg, slik at kunstlivet er bedre rustet og kan bli mer mangfoldig etter krisen.

Med vennlig hilsen

Ruben Steinum
Styreleder
Norske Billedkunstnere

Hanne Øverland
Styreleder
Norske Kunsthåndverkere